

a quo primum hæc efficacia et nominata et declarata est, Augustino scilicet, qui ubicumque hujus gratiæ efficacis meminit, in vocatione illam ponit, eamque ita declarat: quia tali viso attingitur mens hominis, quo ejus voluntas moveatur ad fidem; quomodo etiam Paulum vocatum esse, affirmat idem Augustinus ad Simplicianum; et ideo ait et congruenter et efficaciter fuisse vocatum. Similiter aliis locis dicit Deum agere visorum suasionibus, ut velimus, et ut credamus, et quando ita id suadet ut persuadeat, tunc esse vocationem congruam et efficacem. Et similia multa apud Augustinum leguntur, ex quibus satis certe constat non fuisse aliam mentem ejus atque sententiam. (Lib. 1 quæst. ad Simpl., q. 2, ad finem; de Spirit. et litt., c. 34; lib. 83 Quæst., q. 68; de Grat. et lib. arbitr., c. 16; Tractat. 26 in Joan., et aliis locis supra insinuatis.)

51. Deinde, ex his quæ ad improbandam aliam sententiam attulimus, colligimus non posse gratiam efficacem in alia re consistere. Aut enim gratia efficax appellatur illa quæ actu facit conversionem nostram, vel fidem, amorem, etc., vel quæ facit ut faciamus et velimus cum effectu, ita ut non resistamus. Priori modo potius dicitur gratia actu efficiens quam efficax, et sic clarum est efficacem gratiam non esse sine cooperatione nostra, nec positam esse in sola gratia excitante, seu vocatione, sed simul necessariam esse cooperantem, et actu nobiscum concurrentem. At vero neque in hoc sensu appellavit Augustinus gratiam efficacem, ut ex citatis locis constat, neque vox ipsa *efficax* hanc habet propriam significationem, sed majorem quamdam vim et energiam indicat, ut etiam auctores cum quibus disputamus maxime contendunt, quibus libenter id concedimus. Posteriori ergo modo dicitur hoc loco gratia efficax, qua Deus facit ut velimus et faciamus; et hoc non facit nisi per gratiam vocationis, per illuminationes, inspirationes, et similia, ut Augustinus expresse etiam docet¹; ergo in hujusmodi vocatione est hæc efficacia; ostensum autem est in vocatione non posse esse efficaciam physice determinandi voluntatem; imo id aperte definit Concilium Tridentinum; ergo non potest esse alia efficacia, nisi moralis. Rursus sola efficacia moralis non est omnino certa et infallibilis, nisi

¹ Citatis locis. — Prosper crebro in libris de Vocat. Gent., præsertim, lib. 2, c. 9.

præcedat scientia in causa movente et inducente (id est, in Deo), qua sciat observare opportunitatem et occasionem congruam, in qua prænovit suam persuasionem habituram effectum; ergo efficax auxilium, præveniens et inducens infallibiliter voluntatem, non potest in re alia consistere.

Efficacia gratiæ cum arbitrii libertate conciliatur.

52. Ultimo in hujus veritatis confirmationem adjungimus primo, hoc modo optime conciliari necessitatem et efficaciam gratiæ cum libertate arbitrii, quod in alia sententia difficillimum ac pene impossibile est; ergo hæc sententia præferenda est, et hoc tempore ab omnibus fidei defensoribus amplectenda. Probo singula: et imprimis, in priori parte antecedentis, non est quod circa libertatem immoremur, quia potius nobis objicitur quod plus nimio illi tribuamus, quam calumniam facile excludemus, alterum membrum ad gratiam pertinens declarando et comprobando. Igitur juxta doctrinam datam exactissime ac propriissime intelliguntur ac vera inveniuntur omnia quæ de necessitate et operatione divinæ gratiæ Scriptura sacra et Ecclesia docent.

53. Nam juxta sententiam a nobis expositam, divinæ gratiæ tribuitur initium fidei et salutis; hæc enim a vocatione incipiunt, ut Concilium Tridentinum dixit; vocatio autem est opus solius Dei, quod ultra omne naturæ debitum, et absque ullo merito hominibus confert.

54. Deinde, ultra vocationem hanc requiramus adjuvantem seu cooperantem gratiam, ratione cujus ipsa conversio, seu consensus liber hominis principaliter etiam est a gratia, non solum ut operante, sed etiam ut cooperante.

55. Huic vero cooperanti gratiæ adjungendam dicimus cooperationem liberam nostræ voluntatis, in cujus potestate est impedire effectum gratiæ, et illum efficere; sed illud prius se sola potest præstare, quia in defectu tantum consistit; hoc autem posterius omnino non potest sine gratia, cum illa vero potest; et ratione hujus liberæ et moralis potestatis, si resistat gratiæ, digna est pœna; si vero illi cooperetur, digna est laude et gloria¹. Nam licet usus libertatis per se, et na-

¹ De hac re l. 3, c. 19.

turæ viribus præstitus, non sit dignus præmio aut gloria apud Deum, tamen subjunctus et conjunctus gratiæ Dei, multum valet apud ipsum, et dignus est laude et gloria. Quæ omnia ita sunt de fide certa, ut superfluum censeam hoc loco probationes adjungere.

56. Ad hæc, ratione prædictæ vocationis efficacis, et omnium auxiliorum concomitantium quæ secum affert, Deus dicitur dare non solum potestatem operandi, sed etiam voluntatem¹; imo sub illa ratione dicitur ipse solus operari in nobis ut velimus, ut Augustinus disertè explicat multis in locis, quia nimirum in eo genere causæ moralis, prævenientis, suadentis et inducentis, solus Deus est qui docet interius, et trahit hominem; quanquam in præstando consensu semper homini relinquatur integrum jus libertatis suæ, ratione cujus, licet Deus solus operetur ut velimus, non tamen Deus solus operatur ipsum velle, sed nobiscum illud operatur, et est principalis, non tamen totalis causa ejus; ratione tamen illius principalioris influxus dicitur operari velle et perficere, et alia hujusmodi.

57. In quo consistat profundum mysterium divinæ electionis. — Rursus juxta hanc sententiam, optime intelligitur in quo consistat altum et profundum mysterium divinæ electionis², quod Augustinus³ citatis locis ad hanc vocationem congruam revocat, quam propterea dicit, *altæ et profundæ ordinationis esse, sive in singulis hominibus, sive in populis, atque in ipso genere humano per temporum opportunitates operetur*. Cum enim posset Deus ita suæ gratiæ providentiam distribuere, ut hanc congruam vocationem daret pluribus hominibus, dedit illam paucioribus, et interdum dat uni vocationem, quæ illi congrua futura non est, negat autem illi cui futura esset accommodata, si ei data fuisset; sicut Christus de Tyro et Sidone dixit: Si in illis factæ essent virtutes, quæ in te (Corozain scilicet, et Bethsaida) factæ sunt, utique in cilicio et cinere pœnitentiam egissent (Matth. 11). Negatum ergo est Tyriis et Sidoniis auxilium quod in eis fuisset efficax, datumque est Judæis, in quibus non fuit efficax. Et Deus, per Ezech. (cap. 3): *Non ad populum* (inquit) *profundi sermonis tu mitteris*; et infra: *Si ad illos mittereris, audirent te*. Præterea, ex duobus æque dignis vel indignis, alteri datur vo-

¹ In omnibus proxime citatis.

² De hoc, lib. 3, c. 16.

³ Lib. 83 Quæst., q. 68.

catio congrua, alteri non datur. Hoc ergo est mysterium de quo Paulus ait: *O homo, quis es tu, qui respondeas Deo?* Propter quod idem dicit: *O altitudo divitiarum!* Et illud: *Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis* (Rom. 9 et 11). Nam, licet post vocationem acceptam, hominis sit cum divina gratia adjuvante, quæ illi semper præsto est post vocationem, velle et currere; item, licet efficientia gratiæ ipsius vocationis, quantum ad effectum per ipsam intentum, id est, quantum ad consensum hominis, non sit sine homine, tamen ipsa distributio vocationis, quod huic detur accommodata potius quam illi, solius est voluntatis divinæ, quia ante vocationem nullum potest antecedere meritum ex quo talis distributio fiat; provenit ergo ex sola Dei dilectione, qui gratis hunc elegit ad fidem, vel ad justitiam, vel ad ipsam gloriam. Et juxta hunc modum optime perficitur totus ordo prædestinationis et mediorem ejus, quem Paulus, ad Roman. 8, descripsit, dicens: *Quos præscivit et prædestinavit, etc., hos et vocavit*. Præterea expeditur facile ex his illa quæstio¹: An fieri possit ut cum æqualibus auxiliis unus convertatur, et non alius. Itemque quo sensu verum sit eum qui consentit semper recipere majus gratiæ auxilium, quam qui resistit. Nam si sit sermo de auxiliis prævenientis gratiæ, seu quæ dantur ut principia consensus liberi supernaturalis, hæc possunt esse æqualia, vel majora in genere physico, seu in reali virtute movendi, in eo qui non consentit, quam sint in eo qui convertitur, quia liberum arbitrium potest his majoribus auxiliis resistere. Et hoc sensu locuti sunt qui dixerunt fieri posse ut cum æquali auxilio unus convertatur, et non alius. Nihilominus tamen is qui actu convertitur, excedit in actuali concursu et influxu gratiæ. Et præterea ipsum auxilium præveniens habet in illo rationem majoris gratiæ et beneficii, quia opportuno et congruo tempore datur ex majori Dei benevolentia.

Satisfit fundamentis alterius opinionis.

58. Atque ex his responsum est variis argumentis quibus contraria sententia fundari solet, quæ fusius proponere brevitatis proposita non permittit. Neque existimo esse necessarium, quia omnia reducuntur ad tria capita.

¹ De hoc late lib. 3, c. 19.

Unum est philosophicum, de concursu Dei, ut prima causa est, cujus motio et actio debet esse prior. Sed ad hoc jam responsum est, et demonstratum opera gratiae non tribui specialiter Deo ratione hujus concursus generatim considerati, sed ob alias proprias rationes, ob quas Deus in illa speciali modo influit.

59. De ipso vero concursu generali, tam naturae, quam gratiae, quod illam physicam praedeterminationem non postulet, certum est, cum sit immediatus influxus in actionem causae secundae, et non in causam ipsam. Quae actio simul est ab utraque causa, prima et secunda, et essentialiter ab utraque pendet, licet causa prima, ob suam eminentiam et independentiam, dicatur prius natura in illam influere.

60. Aliud caput sumitur ex quibusdam locutionibus Scripturae vel Augustini, male interpretatis, ut satis insinuat hic est, et in alio opere copiosius est disputatum.

61. Tandem potissimum argumentantur ex certitudine divinae praedestinationis et electionis antecedentis omnia merita praevisa. Sed jam ostendimus haec omnia optime declarari ex divina voluntate, supposita praedicta conditionata scientia, absque physica praedeterminatione.

62. *Objectio.* — Solum potest aliquem movere, quia, ex dicta declaratione nostra, videtur sequi dari ex parte nostra aliquod meritum hujus distributionis; nam in uno homine vocatio est efficax, quia in illo praevidetur operatura, in alio vero non est efficax, quia in illo operatura non est; sed non est in illo operatura, nisi eo libere consentiente; in hoc vero ideo non est operatura, quia ipse est repugnaturus; ergo in hoc est aliquod meritum, vel aliqua ratio ex parte liberi arbitrii.

63. Confirmatur, quia, nisi nos ita dicamus, incidimus in eam difficultatem, quam alteri sententiae objiciebamus, scilicet, non esse in potestate nostra habere vocationem congruam et efficacem; ergo, cum haec sit necessaria ad conversionem, non erit in potestate nostra converti, nec nobis imputari poterit, quod non cooperemur vocationi. Rursus incidimus in alteram difficultatem, quam superiori etiam sententiae objiciebamus, scilicet, hanc gratiam, hoc modo efficacem, esse necessariam ad actus ordinis naturalis, praesertim ad bonos; quia etiam ad illos indiget homo excitatione per cogitationem sanctam et congruam, a Deo praeviam et provisam.

Ex hoc autem ulterius fit non posse probari ex his locis Scripturae necessitatem gratiae, et auxilii superioris ordinis, neque etiam posse probari dari actus supernaturales; atque ita incidimus in illud inconueniens, quod contra superiorem sententiam inferebamus.

64. *Responsio.* — Respondetur ex Augustino, negando simpliciter priorem illationem; nam ex illa differentia non sequitur Deum elegerisse eum quem praevitit consensurum, si eum sic vocaret, quia consensurus erat, sed ut consentiret; quae duo valde sunt diversa, et illud prius dicit habitudinem et rationem causae meritoriae, quae gratiae repugnat; posterius vero dicit solum habitudinem finis, quae in ipsa gratia intrinsece includitur, juxta illud ad Ephes. 2: *Creati in operibus bonis, quae praeparavit Deus ut in eis ambulemus.* Quomodo enim ea praeparasset, nisi praecognovisset quibus modis et auxiliis ea in nobis posset creare, si vellet? Aut quomodo ea praeparavit ut in eis ambulemus, nisi volens ita vocare suos electos, ut eos ad talia opera efficaciter seu infallibiliter induceret? Ut enim Augustinus exposuit, lib. de Praedestin. Sanct., cap. 10, illa verba recte intelliguntur de speciali providentia, qua Deus suis electis talia opera praeparavit; de quibus ait idem Augustinus, eodem lib., cap. 17: *Elegit ergo Deus fideles, sed ut sint, non quia jam futuri erant; et infra: Eligendo ergo facit divites in fide, sicut haeredes regni. Recte quippe in eis eligere dicitur, quod ut in eis faciat, eos eligit.* Dixerat autem Deum hoc facere in electis per vocationem efficacem, qualis a nobis declarata est. Nulla ergo est ratio talis vocationis ex parte hominis qui vocatur; quia, licet sit consensurus si vocetur, tamen conditionalis nihil ponit in esse, nec re ipsa est aliquid facturum ob quod praemium mereatur, donec Deus illum vocet ut consentiat, quod sola sua liberalitate, et in tempore facit, et ab aeterno facere decrevit. Eo vel maxime quod de illo etiam homine quem Deus non vocat congrua et efficaci vocatione, praenovit quod, si alio tempore vel alio modo illum vocaret, consentiret; et tamen noluit ita vocare; quod de Pharaone notavit Augustinus, libr. 1 ad Simplie., quaest. 2. Igitur haec discretio fuit ex sola voluntate Dei.

65. Nec vero hinc fit non esse in potestate hominis habere vocationem efficacem, quia in potestate ejus est facere et operari cum ea vocatione quam habet, quod si faciat et velit, illa erit in eo efficax; et similiter, si id factu-

rus esset, id Deus praevitisset, et consequenter talem vocationem praevitisset ut congruam, et ut efficacem moraliter respectu talis voluntatis. Itaque haec efficacia et congruitas non est sine respectu ad usum liberum ipsius voluntatis, in quo maxime differt a physica praedeterminatione; et ideo licet de facto vocatio non sit futura efficax, nihilominus est vere sufficiens, ut cum illa possit operari voluntas, ideoque ex illius defectu provenit quod in re non sit efficax; nam absolute posset voluntas, adjuta divina gratia, facere ut nulla vocatio sit in ea irrita, et sine effectu. Denique minime incidimus in eam difficultatem, quod ea quae de necessitate gratiae in Scriptura dicuntur, in actibus bonis naturalibus locum habeant. Negamus enim hoc sequi: primo quidem, quoniam actus boni naturalis ordinis ex se non sunt aequae intensi ac praefiniti efficaciter a Deo, sicut supernaturales actus. Secundo, quia non requirunt specialem excitationem, vel motionem quae soli Deo tribuenda sit; sed ex generali providentia, et concursu debito causae secundae sufficienter provenire potest ea cogitatio bona, quae ad actum bonum naturalem est necessaria. Quae res fusius tractata est a nobis, lib. 3, cap. 14, num. 17.

66. Supererat nonnihil dicendum de scientia illa quam conditionatam appellant, quoniam ut necessarium fundamentum a nobis

supponitur, ad declarandam efficacem vocationem, et totum divinae praedestinationis mysterium, cum tamen non omnes Catholici illam scientiam in Deo admittant. Sed hujus veritatis demonstratio longiorem postulat disputationem, quam in alio opere copiose tractatam dedimus¹. Nunc autem satis sit veritatem hanc fere esse expressam in Scriptura, in qua multas similes veritates contingentes, futuras tantum sub conditione, Deus revelavit, quod facere non potuisset nisi illas certo novisset; neque enim ea quae revelat Deus incerta esse possunt. Sat etiam nobis sit quod fere omnes Patres hanc scientiam Deo attribuunt, multaque ex illa operari docent. Sat denique sit quod, cum majoris sit perfectionis, Deo deneganda non est; et qui eam in Deo esse negaverint, probare tenentur esse impossibilem, aut imperfectionem involvere, quod cum facere nequeant, ut facile ostendi posset illorum argumenta solvendo, relinquuntur apud omnes de Deo et de fide recte sentientes indubitatum esse debere, Deum hac scientia non carere.

¹ Lib. 4 per totum.—1 Reg. 23; Matth. 11; August., de Don. persev., cap. 9 et 14; de Corrept. et grat., cap. 8; Prosp., lib. 2 de Vocat. gent., cap. 4; Chrys., hom. 21 et 63 in Matth.; Gregor. Nazianz., orat. 52, sub finem.

FINIS OPUSCULI TERTII.

